

Lärarhögskolorna och forskningen

Av lektor Sigurd Kroon, Lund

Två propositioner angående svenskt undervisningsväsen har nyligen antagits av riksdagen. Den ena av dem behandlade den obligatoriska skolan och den andra lärarutbildningen. Samtidigheten är ingen tillfällighet.

Skolpropositionen framställde förslag om skolans anpassning till samhället. Är — så resonerade propositionen — vårt samhälle differentierat med avseende på medborgarnas sysselsättning och förändring till följd av ständigt nya rön inom vetenskaperna, så måste skolan förbereda ungdomen härför dels genom att erbjuda differentierade bildningsalternativ och dels genom att ge förhållandevis avancerade färdigheter och kunskaper.

Det är den nya skolans, den s. k. grundskolans högstadium som skall stå för såväl de differentierade bildningsalternativen som för de avancerade färdigheterna och kunskaperna. Lärarutbildningspropositionen ägnade därför ett betydande utrymme åt högstadielärarnas, isynnerhet ämneslärarnas situation. Uppgiften att i grundskolans heterogent sammansatta klasser orientera om de faktorer som påverkar eller förändrar samhället, kräver en vetenskapligt grundad utbildning som avpassats efter varje skolämnets speciella krav. Därav riksdagsbeslutet om viss organisation av de nu existerande lärarhögskolorna och ännu en ny sådan högskola.

Vill man tillåta sig några reflexioner angående ämneslärarutbildningen och forskningen vid nämnda högskolor med anledning härav, så kan man knappast undgå att ta hänsyn till andra yrkesgrupper i vårt land, vilka i likhet med ämneslärarna åtnjutit akademisk skolning i vedertagen mening. Därför först några ord om dessa.

Såsom läkare, apotekare, civilingenjörer och jägmästare har vårt samhälle sedan länge endast accepterat sådana män och kvinnor, vilka åtnjutit på vetenskaplig forskning grundad undervisning och vilka dessutom på kliniker, laboratorier eller växtförädlingsanstalter genom undervisning av samma slag lärt sig det arbetsätt som de har att tillämpa såsom yrkesutövare. Ämneslärarna, också kallade »läroverkslärarna», har däremot ända tills då lärarhögskolorna tillkom för några år sedan avkrävt vitsord om sådan skolning blott ifråga om den teoretiska delen, medan den fackliga yrkesutbildningen kunnat förvärvas utan någon som helst vetenskapligt grundad handledning.

Genom lärarhögskoleorganisationen har numera jämväl ämneslärarnas yrkesutbildning höjts upp på universitetsnivå. En så snabb utbyggnad som möjligt av denna

organisation anses kunna garantera att på forskning grundad praktisk yrkesundervisning kommer att ersätta också de sista kvardröjande vittnesbörden om en föråldrad lärarutbildning. Hur förmår då lärarhögskolorna fylla de grundläggande kraven på vetenskaplig yrkesundervisning?

Vid var och en av de hittills upprättade tvenne lärarhögskolorna verkar en, säger en, professor i praktisk pedagogik eller allmänmetodik. Denne ende professor assisteras av några få lektorer i samma ämne, de enda befattningshavare vid dessa högskolor, i vilkas tjänstgöringsskyldighet forskning ingått eller vilkas tjänstgöringsförhållanden givit utrymme för sådan.

Var och en med någon kunskap i svensk universitets- och högskolehistoria märker, att i nu nämnda anordningar möter en organisation av äldre datum med sina närmaste motsvarigheter i gångna århundraden, då en enda polyhistor kunde behärska sinsemellan mycket olika fack och utan större svårigheter flyttade över sin forskning och undervisning från ämne till ämne.

Men den tid är nu mycket avlägsen, då polyhistorn var en naturlig företeelse inom universitets- och högskoleväsendet och då även skolans ämnen strålade samman i en trosviss, konfessionellt orienterad dogmatisk tvångsundervisning. När som numera är fallet, skolans fack eller ämnen på högra stadiet bygger direkt på universitetsdiscipliner av i många fall väsensskild art, så torde det vara omöjligt för en enda professor i praktisk pedagogik eller allmänmetodik att i sin egen forskning företräda mer än en ringa del av det vida ämnesmetodiska fält som rör grundskolans högstadium och gymnasiet.

Frågan varför forskningsresurserna vid lärarhögskolorna ligger inom det allmänpedagogiska område, vilket närmast betjänar den vetenskapliga yrkesutbildningen av klasslärare på låg- och mellanstadiet, under det att den egentliga yrkesutbildningen för ämneslärare, med vilka det eminent samhällsviktiga högstadiet står eller faller, praktiskt taget saknar sådana resurser, är inte lätt att besvara. Frågan accentueras inte endast med hänsyn till de krav vårt moderna samhälle ställer och åt vilka skolpropositionen givit så klara och entydiga uttryck, utan också vid en blick på ett annat, mera tidsenligt organiserat institut, där med ämneslärarna jämförbara yrkesutövare erhåller sin utbildning.

Vid Veterinärhögskolan företrädes sålunda inte endast de mera teoretiska ämnena av lärare med forskningsskyldighet i sina tjänsteäligganden. Detta gäller jämväl de ämnen vilka torde vara direkt inriktade på yrkesutbildningen såsom Avelsbiologi med husdjurshygien, Födoämnes-

hygien och Hovsjukdomar samt hovbeslags- och anspannslära. Det anses sedan länge självklart, att inte ens dylika, rent yrkesbetonade discipliner kan representeras av en enda professor i praktisk veterinärologi med allmän syftning, utan kräver en rad fackspecialister med professors kompetens. Och ändå gäller det här inte vård av i första hand svaga och eftersatta grupper bland husdjuren och viltstammen utan i stället de ur avelsbiologisk synpunkt förnämsta, deras föda, fotvård m.m. — f. ö. närmast materiella livsbetingelser. Och för sådana ändamål krävs det 27 forskartjänster på ordinarie stat, icke ordinarie oräknade.

Redan för det fallet, att ämneslärarutbildningen vid lärarhögskolorna vore inriktad enbart på vården av de i egentlig mening studiebegärade, den intellektuella eliten av eleverna på grundskolans högstadium som har lätt att klara dess påfrestningar, förefaller ett krav på omkring samma antal forskartjänster som det ovan nämnda inte orimligt, och då, väl att märka, främst i högstadiets metodik. Men nu är det så, att denna utbildning dessutom och företrädesvis har att ta sikte på de nya grupper bland högstadieleverna som behöver särskild, individuellt utformad tillsyn av sina ämneslärare för att kunna genomföra effektiva, differentierade studier så långt fram som till och med nionde skolåret, d. v. s. grupper som den hittillsvarande urvalsskolan gallrat bort på ett tidigare stadium. Här förslår inte ett par ensamma professurer stödda av några få forskningslektorer.

De som vid dessa högskolor närmast ansvarat för de blivande ämneslärarna nämligen lektorerna i högstadiets metodik har länge, var och en ifråga om sitt skolämne haft anledning att beklaga de bristande forskningsresurserna för ämneslärarutbildningen. Emellertid föreföll det som om principerna i den tidigare omtalade skolpropositionen antydde en kommande upprustning av dessa resurser. På annat sätt kunde knappast propositionens uttalade uppfattning angående vetenskapernas betydelse för samhället i dess helhet tolkas. Lärarutbildningspropositionen, som blev tillgänglig i mars borde följaktligen ha något att säga om denna upprustning.

Förväntningarna infriades genom ett kortfattat påpekande, att i metodiklektorerens uppgifter »forskning förutsattes ingå». I och för sig är detta veterligen helt nya stadgande angående ämbetsäliggandena för lektorerna i högstadiets metodik glädjande. Man väntar nu på åtgärder från myndigheternas sida av samma slag som de som gäller för forskande universitetslärare i övrigt. Lärarhögskolorna kommer inte att göra skäl för sitt namn, förrän frågan om den ämnesmetodiska forskning som gäller högstadiet lösts på ett högskolemässigt sätt.